

Toiveena tavallinen, hyvä elämä

Vanhustyön keskusliiton kansalaiskyselyn tulosten julkistaminen
Pikkuparlamentti, Helsinki 12.1.2023

Professori Marja Vaarama
vaaramamarja@gmail.fi

Sisältö

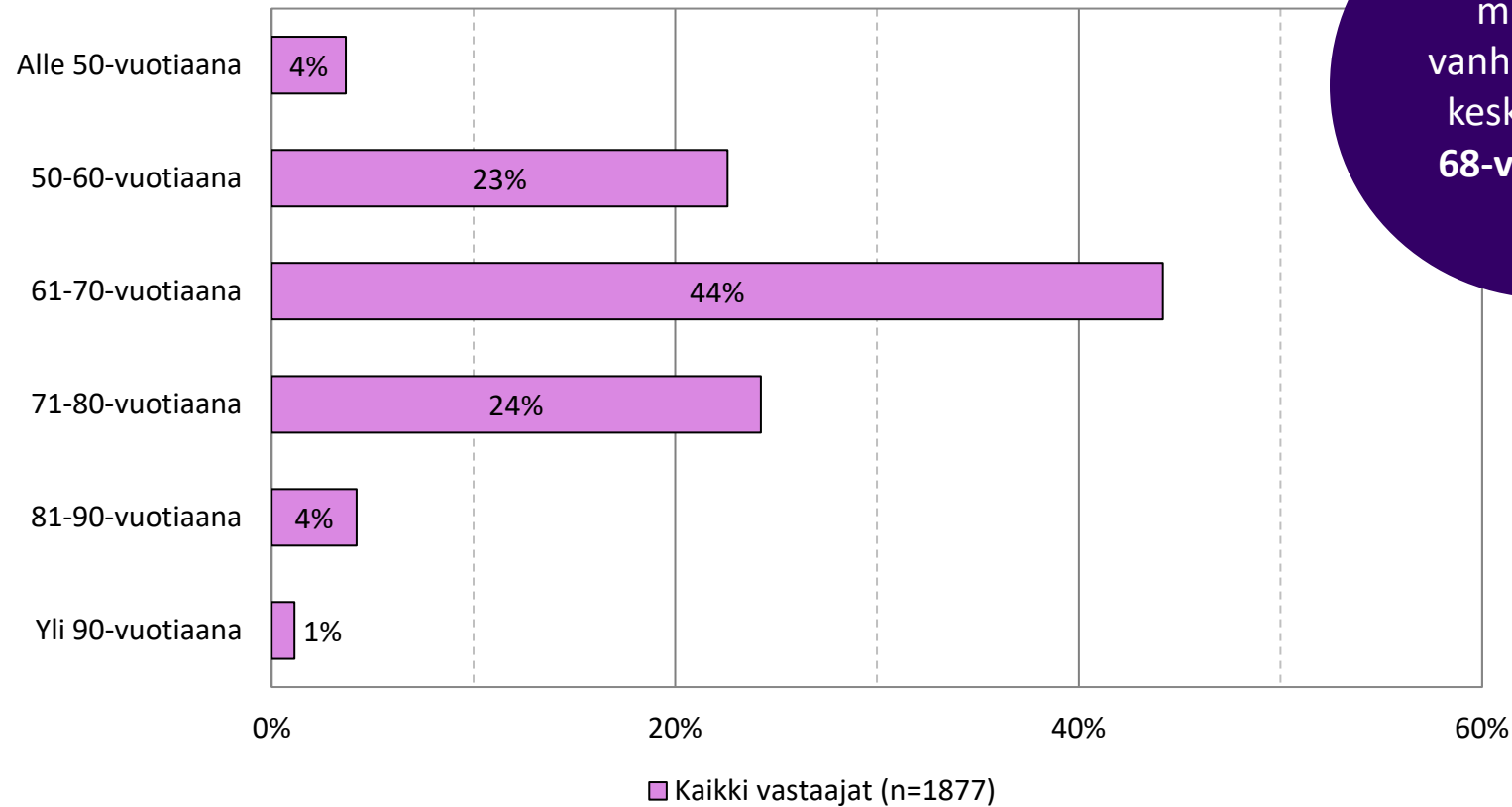
- Tutkimuksen esittely
- Missä iässä ihminen on vanha?
- Halutaanko elää 100-vuotiaaksi?
- Miten vanhuuteen suhtaudutaan?
- Pelottaako vanhuus?
- Syrjitäänkö iäkkäitä Suomessa? Jos kyllä niin kuka?
- Miten varautua omaan vanhuuteen?
- Millaisia mielikuvia vanhustyöhön liittyy?
- Mistä on hyvä vanhuus rakennettu?

Kansalaiskysely tavoitti laajan, edustavan vastaajajoukon

- Aineiston keruu tammi-maaliskuussa 2022 kohderyhmänä 16+ väestö
- Internet-paneeli, 85+ puhelinhaastattelut
- Vastaajia N=2055, 16-97v, ikähaarukka siten 81 vuotta
- Monipuolisen kyselylomakkeen kaikkiin 34 kysymykseen vastattiin hyvin, avoimiin kysymyksiin saatiin 5909 vastausta
- Tulokset eivät tue maan tapaa jättää 80+ väestö pois mielipidekyselyistä
- Myös nuoret vastasivat aktiivisesti, eli olivat kiinnostuneita vanhuudesta

Missä iässä vanhuus alkaa?

Missä iässä vanhuus mielestäsi alkaa? Anna vastauksesi numerona.

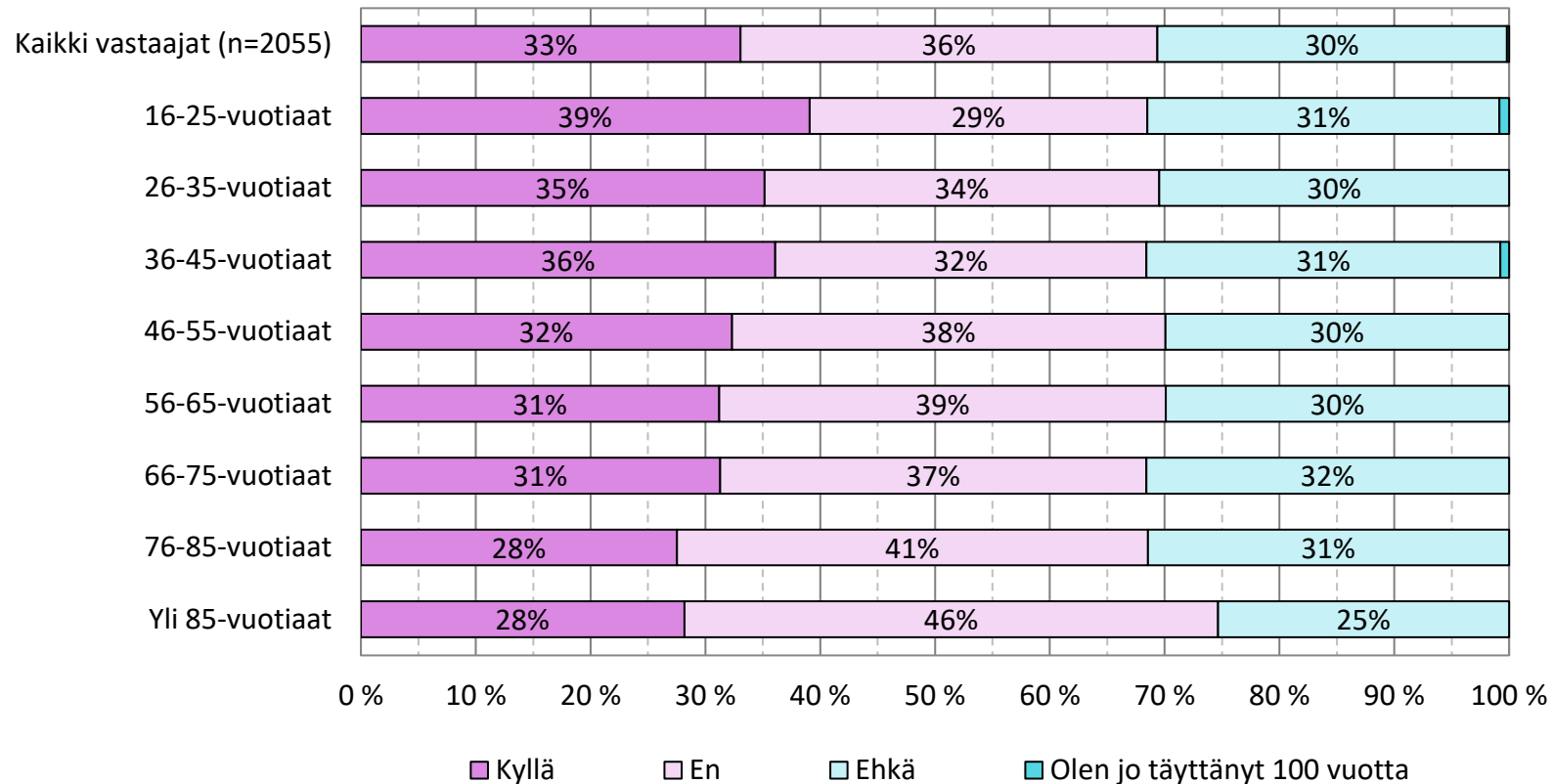
Vastaajien mielestä vanhuus alkaa keskimäärin **68-vuotiaana**

Pohdintaa

- Vastausten keskiarvo 68-vuotta on myös joustavan eläkeiän katto, mutta aktuaalinen eläkeikä vajaan 63 vuotta
 - vastaajien enemmistö piti 61-70-vuotiaita vanhoina; sopii em. ikähaarukkaan
- Suomessa kaikki 65+ tilastoidaan ”vanhuksiksi”, mutta työvoimaan tilastoidaan 15-74-vuotiaat
 - 65-74 vuotias ”vanhus” on siten samaan aikaan tilastollisesti sekä vanha että työvoimaan kuuluva = sektoripäätöksiä
- Uusin tutkimus: vanhuus alkaa nykyään noin 80-85 vuoden iässä, 65-79-vuotiaat ”myöhäiskeskä-ikäisiä”
- ❖ *Yhteiskunnallinen vanhuuden määritelmä eli 65 vuotta täyttäneiden luokittelu vanhoiksi lienee peräisin 83 vuoden takaisesta kansaneläkeläistä? Onko määritelmä edelleen kurantti? Puuttuuko tietoon perustuva kokonaisnäkemys?*

Nuorimmat halusivat muita useammin elää 100-vuotiaaksi – kolmasosa vanhimmistakin

Haluatko elää 100-vuotiaaksi?

Oma suhtautuminen vanhuuteen myönteisempi kuin yhteiskunnan suhtautuminen

Oma suhtautuminen

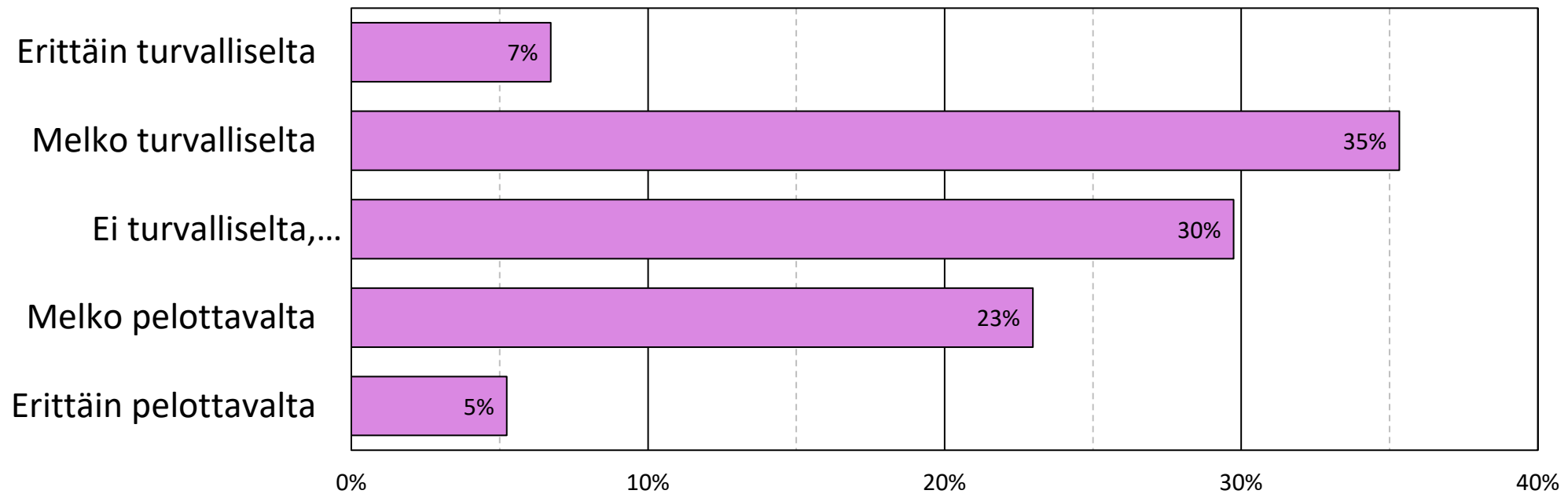
- 42% myönteinen
- 40% kuten muutkin iät
- 15 % kielteinen
- 85+ myönteisin
- 26-35 ja 56-65 v. kielteisin
- Rahan puute ja heikko elämänlaatu (QoL) lisäsivät kielteisyyttä
- ❖ *Kielteinen suhtautuminen vähentynyt verrattuna vuoden 1998 vanhusbarometriin, normaalina pitäminen lisääntynyt*

Yhteiskunnan suhtautuminen

- 43 % kielteinen
- 26 % myönteinen
- 26 % kuten muutkin iät
- 16-25v ja 85+ myönteisin, mutta 30 % 85+ kielteinen
- 56-85 v. kielteisin –*vanhuuden kynnyksellä ja vanhuudessa*
- Naiset kielteisempiä kuin miehet, rahatilanne tilanne ei juuri erotellut

Vanhuuttaan pelkää joka kolmas -herättelevän iso luku

Kun ajattelet omaa vanhuuttasi, miltä se tuntuu?

■ n=2055

Keitä pelottaa?

- Naiset, naimattomat, avoliitossa, eronneet pelkäävät eniten
 - Vähiten pelkäävät 85+ ja 16-25 v, eniten 26-35 v ja 46-55 v
 - Parempi koulutus lisää turvallisuuden tunnetta
 - Mitä heikompi ammattiasema, sitä enemmän pelkoa
 - Rahan puute ja huono QoL lisäävät pelkoa
- *Yksinäiset, keski-ikäiset, vähemmän koulutetut, heikommassa ammattiasemassa olevat, köyhät ja heikon elämänlaadun omaavat pelkäävät vanhuuttaan muita enemmän*

lääkäiden kuulluksi tuleminen ja päätösvalta omiin asioihin

Kuulluksi tuleminen

- 57 % huono
- 22 % hyvä
- 17 % ei hyvä, ei huono
- Miehet, 16-25 v ja 85+ parhaat arviot
- 56-75 v heikoimmat arviot
- *AMK tai ammatillinen koulutus, eläkeläiset ja työttömät antoivat heikoimmat arviot*

Päätösvalta omiin asioihin

- 51% hyvä
- 30 % huono
- 17 % ei hyvä, ei huono
- Miehet useammin: hyvä
- 66+ hyvät arviot lisääntyvät
- Parhaat arviot 85+
- *Itse siis saa päättää omista asioistaan etenkin vanhana, vaikka iäkkäitä kuullaankin yhteiskunnassa huonosti*

Onko Suomessa ikäsyrjintää?

Yhteiskunnassa

- 47 % kyllä
- 30 % ei
- 23 % EOS
- Naiset näkevät syrjintää miehiä useammin
- Vähiten 85+, 16-25v EOS
- ❖ *Mielikuva yhteiskunnan syrjivästä asenteesta on vahvempi kuin oma kokemus syrjinnästä*
- ❖ *Syrjintää nähdään enemmän vähemmän kuin vuonna 1998*

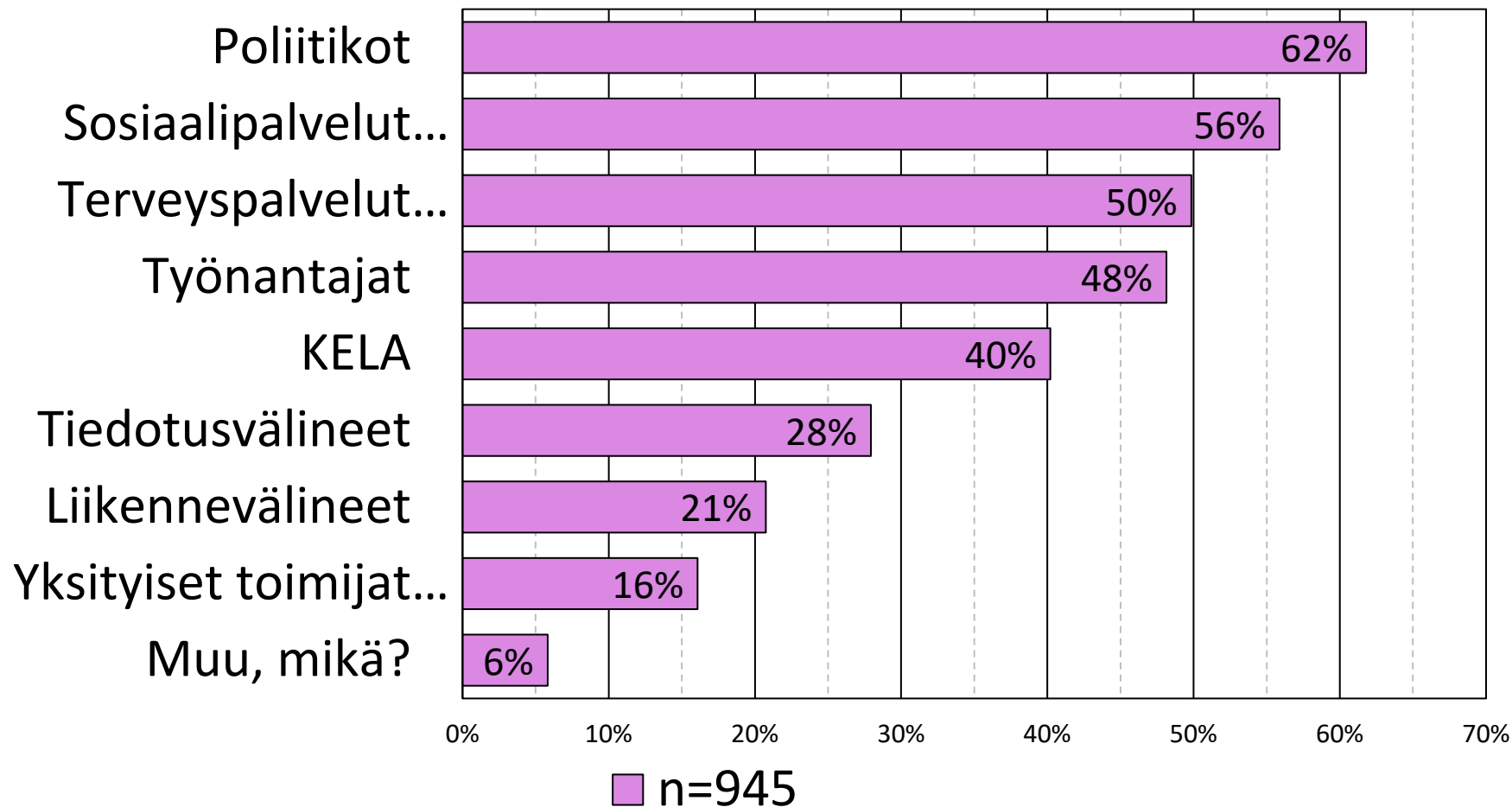
Onko itse kokenut syrjintää

- 72 % ei
- 28 % kyllä
- *Eniten 16-35v ja 56-85v, vähiten 85+*
- *Eniten syrjivät työmarkkinat ja terveystalvelut (etenkin Digi)*
- *Monenlaista ikäsortoa: "liian nuori" / "liian vanha", "kestävyysvaje", työttöty, mummottelu, vähättely, ei pääse hoitoon, huono kohtelu, ylimieliset viranomaiset, yksipuolinen media*
- *Ikäsyrjintää nähdään yhteiskunnassa laajasti, omakohtaisesti sitä on kokenut joka kolmas vastaaja*

Syrjinnän Suurmestarit?

Vastaajat, jotka kokevat, että iäkkäitä syrjitään Suomessa,

Muu, mikä?
Nuoret 16 %
Digitalisaatio 14 %
Kaikki 11 %
Yhteiskunta yleisesti 10 %
Pankit ja vakuutusyhtiöt 10 %

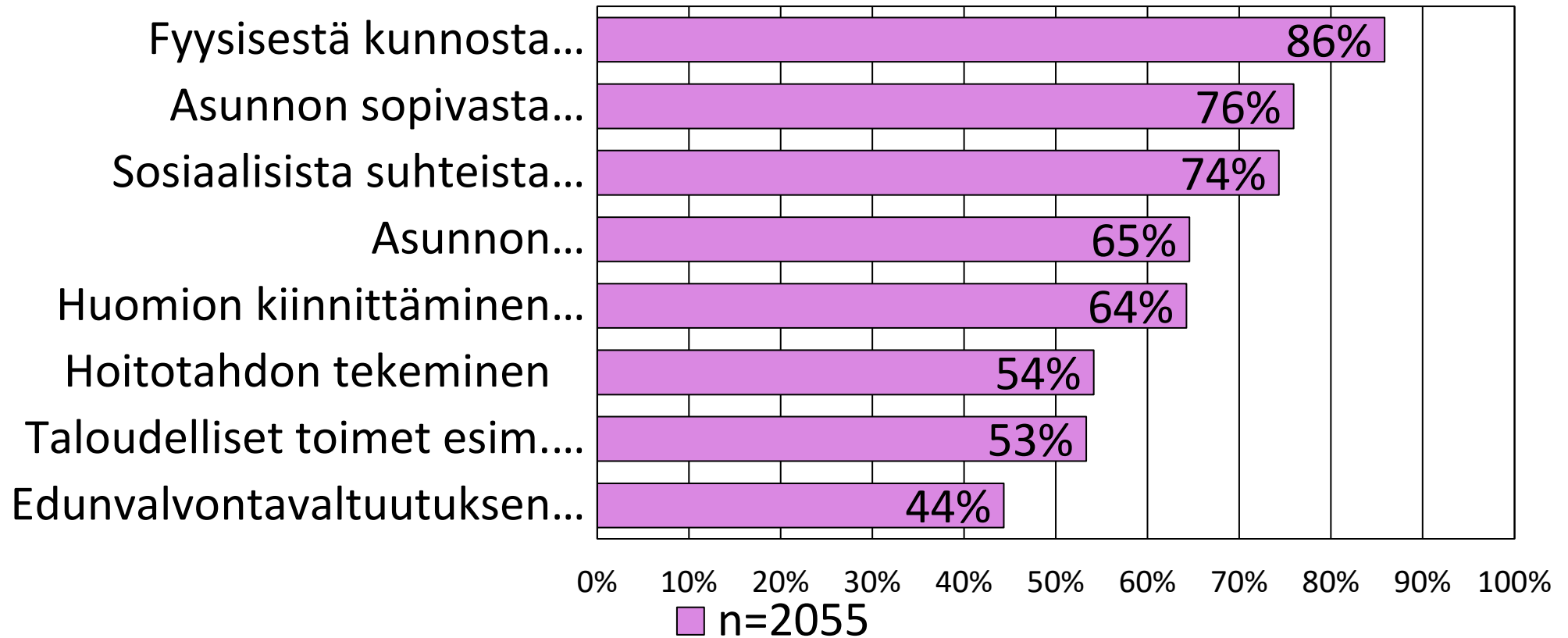

lääkäisiin liittyvät asenteet

Ota kantaa seuraaviin väittämiin	Kaikki vastaajat (n=2055)	Nainen (n=1054)	Mies (n=972)	16-25-vuotiaat (n=244)	26-35-vuotiaat (n=259)	36-45-vuotiaat (n=270)	46-55-vuotiaat (n=299)	56-65-vuotiaat (n=382)	66-75-vuotiaat (n=348)	76-85-vuotiaat (n=181)	Yli 85-vuotiaat (n=71)
Olen huolissani iäkkäiden ihmisten yksinäisyydestä	4,5	4,6	4,3	4,3	4,4	4,4	4,5	4,6	4,5	4,5	4,2
Iäkkäiden ihmisten kokemusta ja viisautta on tärkeä kuulla	4,3	4,4	4,2	4,2	4,1	4,4	4,4	4,4	4,4	4,3	4,3
Nuoret ihmiset ovat yleensä avuliaita iäkkäitä ihmisiä kohtaan	3,5	3,5	3,5	3,7	3,5	3,5	3,4	3,4	3,4	3,5	4,1
Iäkkäät ihmiset eivät halua kuunnella nuorempien näkemyksiä	2,9	2,8	2,9	3,2	3,3	3,2	2,9	2,7	2,6	2,6	2,4
Iäkkäät ihmiset saavat tarvitsemansa palvelut	2,7	2,6	2,9	3,1	2,9	2,7	2,6	2,5	2,6	2,6	3,3

5=Täysin samaa mieltä, 1=Täysin eri mieltä

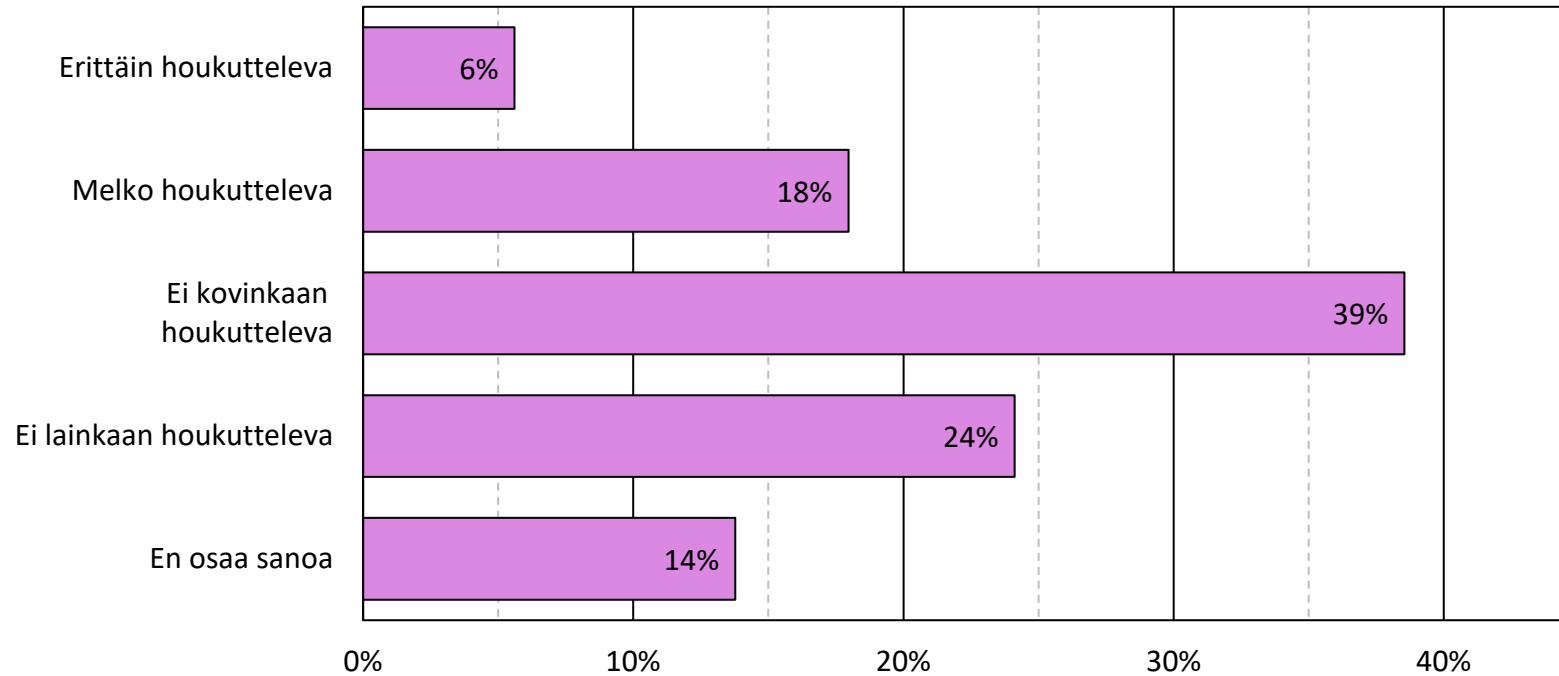
Vanhuuteen varautumisen toimenpiteet

Vanhustyö

Kaikki vastaajat

Kuinka houkuttelevana alana pidät vanhustyötä?

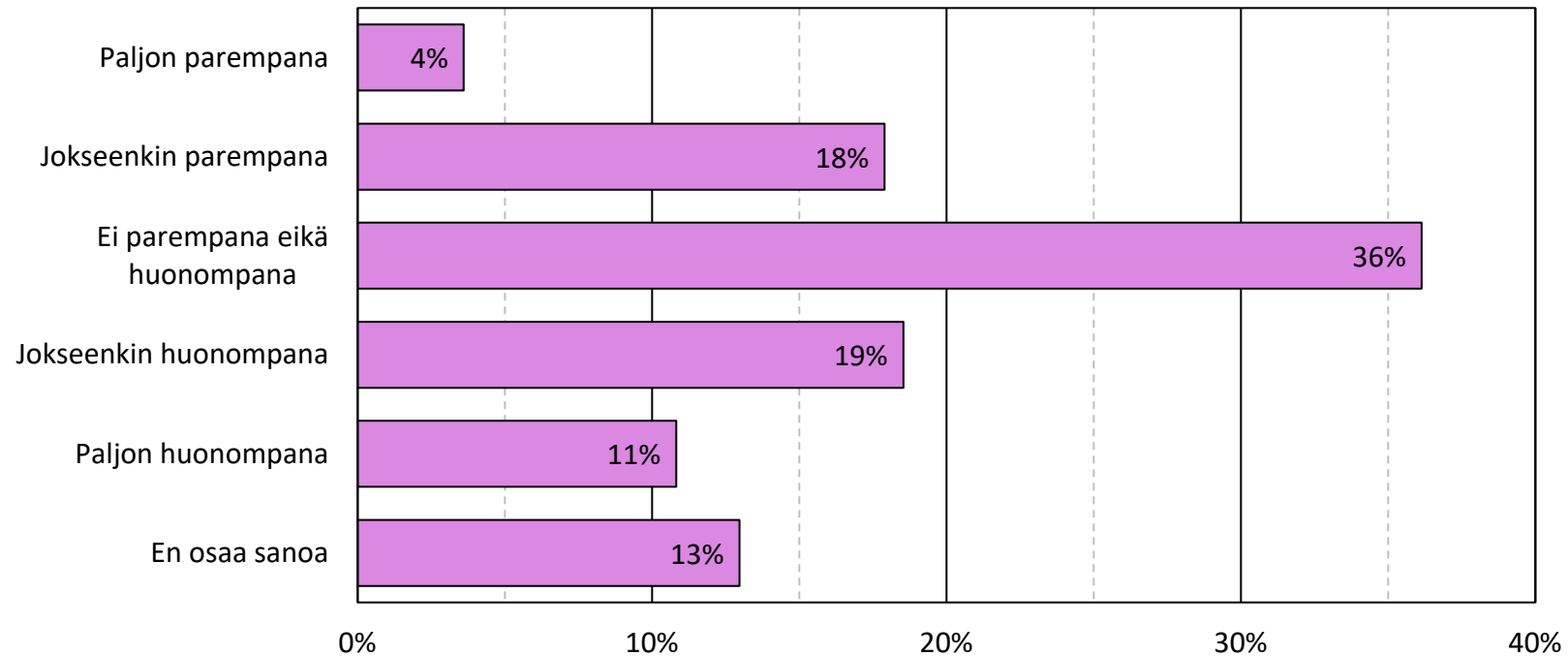

■ n=2055

Vanhustyö

Kaikki vastaajat

Miten näet vanhustyön houkuttelevuuden tulevaisuudessa?

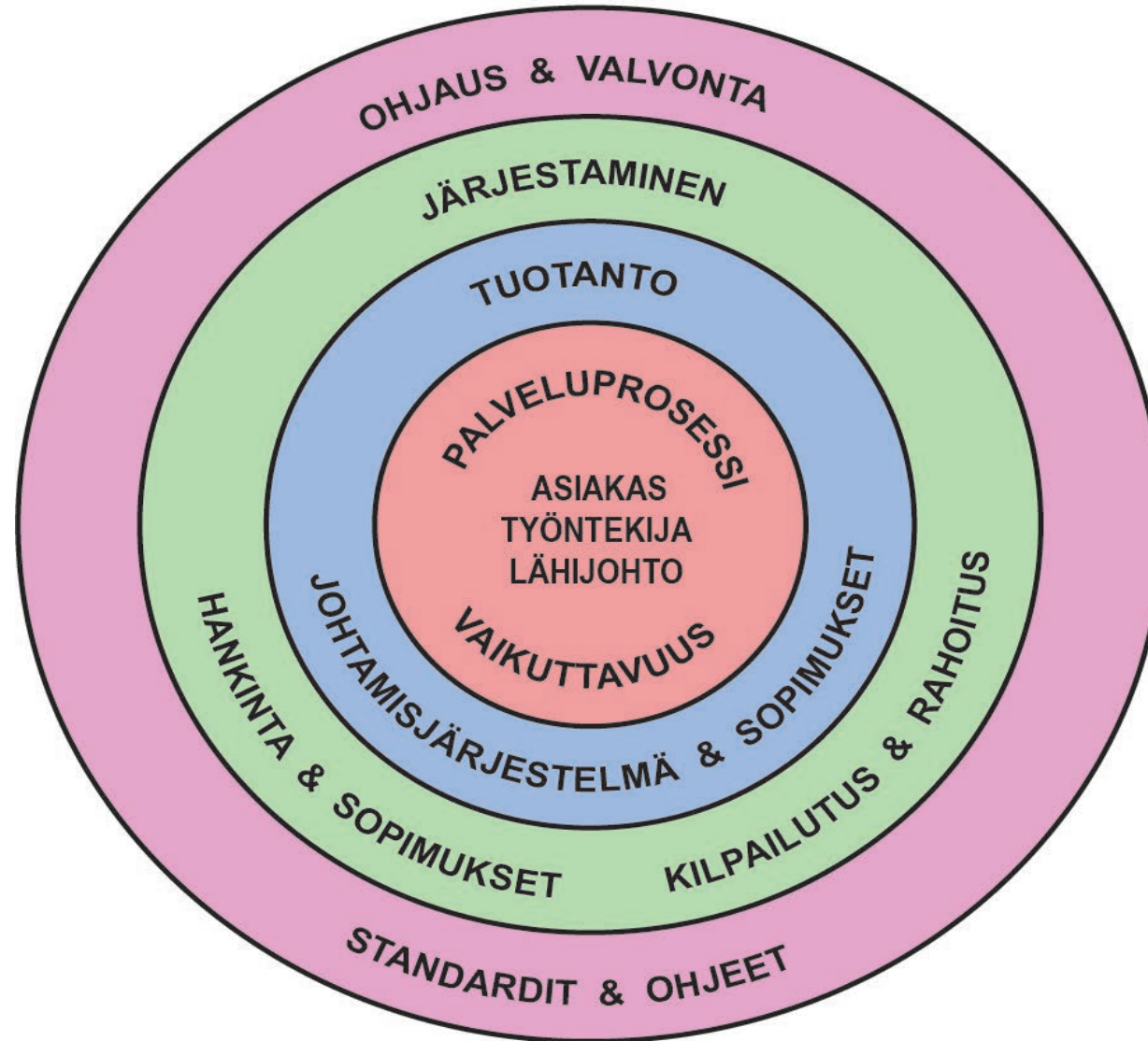

■ n=2055

Vanhustyön veto- ja pitovoima

- Yhteiskunnallinen vanhuuskäsitys on syrjivä, vanhuutta myös pelätään – heijastuu myös mielikuviin vanhustyöstä
- Julkinen mielikuva vanhustyöstä on korostetun kielteinen
 - Raskas, alipalkattu, kiire, eettisesti kuormittava, työvoimapula, ei saada edes sijaisia, avoimiin toimiin ei haeta, työpaikka hävetään ”en halua kertoa, että työskentelen vanhustyössä”, ”epämiellyttävää työtä”
- Mutta alaa myös arvostetaan
 - Ihanaa työtä, ihmisläheistä, antaa paljon, tehdään sydämellä, vanhoilta voi oppia paljon
- Ala ei houkuttele nuoria eikä keski-ikäisiä, ei opiskelijoita eikä työttömiä, ei juuri edes heitä, joilla rahat elämiseen ovat tiukassa, eikä alan houkuttelevuuden nähdä juuri parantuvan tulevaisuudessakaan
- Vanhustyö joutuu kilpailemaan osaavasta työvoimasta

Vanhustyön mainetta on parannettava, ja vastuu siitä kuuluu kaikille hoivan toimijoille: poliitikot, alueiden päättäjät, tilaajat ja tuottajat, sekä valvovat viranomaiset (Lindberg & Vaarama, 2019)

Hyvän vanhuuden rakennuspuut ovat yhteiskunnan sosiaalisen laadun rakennuspuita (v.d. Maesen & Walker 2012)

	makrotaso		
instituutiot / organisaatiot	sosioekonominen turvallisuus	yhteiskunnan eheys	yhteisöt / ryhmät / kansalaiset
	sosiaalinen osallisuus	valtaistuminen	
	mikrotaso		

Hyvä vanhuus –paranna näitä ongelmia

SOSIOEKONOMINEN TURVALLISUUS

- ❖ Vastaajista 48 %:lla rahat eivät riittäneet arjen tarpeisiin, palveluista koettiin pulaa, 30 % pelkäsi vanhuutta
- ❖ Etenkin yksinäisillä pienituloisilla ongelmia: ”raha ratkaisee saako hoitoa”

SOSIAALINEN OSALLISUUS

- ❖ Tässä on paljon tehtävää poliitikkojen ja median puheissa, työelämässä, terveyspalveluissa ja hoivassa, palveluissa ei kuulla, ei uskota, päätetään puolesta
- ❖ Harrastusmahdollisuudet kalliita ja vähän tarjolla

SOSIAALINEN KOHEESIO

- ❖ Vastaajat näkivät ja kokivat yhteiskunnan syrjivän iäkkäitä ja nuoria, työttömillä ja osalla eläkeläisistä heikko elämänlaatu
- ❖ Vanhat nähdään rasitteena, ei resurssina

SOSIAALINEN VALTAISTUMINEN

- ❖ Ei tiedetä omia oikeuksia, tunneta kuntansa palvelutarjontaa, KELAn etuuksia jne.
- ❖ Iäkkäillä digi-taidoissa ongelmia ja tuen puutetta
- ❖ Tietämätöntä syrjitään ”tieto on valtaa”

Hyvä vanhuus – ”to do” lista raportin lopussa

- Sopiva **asunto**, yhteisöllistä asumista, monimuotoista, kotona mieluiten, mutta jos kunto ei siihen riitä niin palveluasuntoon
- Riittävä **eläke** jotta ei tarvitse kaikesta säästää ja voi harrastaa
- **Terveyspalvelut** hyvin saatavilla, kuullaan, pääsee hoitoon ja tutkimuksiin
- **Hoivapalveluja** tarpeen mukaan, tietoisuus että niitä saa
- **Itsemääräämisoikeus**
- **Perhe ja ystävät** tärkeitä, **harrastukset**, ei jäisi yksin
- Lisää **tietoa ja tukea**, etenkin **Digi**
- Hyvä elämä ”kaikenikäisten yhteiskunnassa”, jossa myös vanhat nähdään **voimavarana**

Kiitos!